HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

במאי עסקינן אי בשנכסי מבקר אסורין על חולה אפילו יושב נמי אי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפי' עומד נמי לא אמר שמואל ^אלעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה ואין נוטלין שכר על העמידה מאי פסקא הא קא משמע לן דאף במקום שנוטלין שכר על הישיבה בעי למשקל על העמידה לא בעי למשקל ואיבעית אימא (א) כדרבי שמעון בן אליקים גזירה שמא ישהא בעמידה הכא נמי גזירה שמא ישהא בישיבה עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדריה מן חיותיה אי הכי אפילו יושב נמי הא אפשר בעמידה מיתיבי חלה הוא נכנס לבקרו חלה בנו שואלו בשוק בשלמא לעולא דאמר בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדריה מן חיותיה שפיר אלא לשמואל דאמר בשנכסי מבקר אסורין על החולה מאי שנא הוא ומאי שנא בנו אמר לך מתניתין בשנכסי מבקר אסורין על החולה ברייתא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מאי פסקא אמר רבא א) (אמר) שמואל

מתניתין

רש"י

במאי עסקינן. נכנס לבקרו: **אפילו יושב נמי.** יהא מותר שהרי נכסי חולה אין אסורין על המבקר ומותר ליהנות משלו: **אי בשנכסי כו'.** ולהכי אינו יושב בישיבה שלא יהנה משלו: **אפי' עומד** (ב) **לא.** דהנאה היא לו שנהנה: **ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה.** שכר שהולך לבקר את החולה ויושב עמו לצוותא ומשכירין אותו: **ואין נוטלין** (ג) **על העמידה.** ולהכי אינו יושב שאם היה יושב שם המבקר בחנם מוותר היה לו שכרו ומהנהו אם לא יטול שכר אבל עומד הואיל ואין נוטלין שכר על העמידה מותר: **מאי פסקא.** דעל זה נוטלין שכר ולא על זה: **על העמידה לא בעי למשקל.** דעראי הוא דכך הוא (ד) בכל מקום ולהכי עומד אבל לא יושב דכיון דליכא שכר [על העמידה] לא מהני ליה כלל: **ואיבעית אימא.** לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ואפילו במקום שאין נוטלין שכר על הישיבה. ודקאמרת אפי' יושב נמי כדקאמר רבי שמעון בן אליקים לקמן (דף מג:) לענין שביעית (ה): **גזירה שמא ישהא בעמידה הכא נמי שמא ישהא בישיבה.** ושהייה דישיבה ודאי הנאה היא לחולה ולהכי לא ישב עמו. ואי קשיא אפילו עומד נמי לא גזירה שמא ישהא בעמידה הא לא קשיא דהתם כיון דאכל מפירי דשדה איכא למימר דלמא אגב דאכיל שהייה תמן אע"ג דקאי והכא דלא אכל משום הכי קאי: (לא מצאתי יותר מזה הלשון וזהו אמר ליה): ב) **למנחרותא.** לעבודתו. והואיל וקי"ל ג) יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך אינה הנאה למודר אם זה מפרנס עבדיו: **לפעומא עבידא.** דטהורה לשחיטה וטמאה לעובד כוכבים: **המודר הנאה מחבירו נכנס לבקרו עומד אבל לא יושב.** כדמפרש לקמן ד): ה) **אפילו יושב נמי.** להוי דהא מבקר מותר בנכסי חולה: **אפילו עומד** (ו). דהא אסור בדריסת הרגל: **לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה.** ומשום הכי עומד אבל לא יושב כדמפרש בגמרא: **במקום שנוטלין שכר על הישיבה.** דהיושב לפני החולה משתכר פורתא משום דקעביד ליה צוותא בעלמא והלכך בישיבה אסור משום דקא מהני ליה ההוא אגרא דניתיב לאיניש אחרינא דיתיב קמיה: **אבל בעמידה דמותר.** משום דלא קמהני ליה ולא מידי דהא לא עביד למיתב אגרא אעמידה: **מאי פסקא.** הא קמ"ל אע"ג דאיכא דוכתא שנוטלין שכר על הישיבה נוטלין אבל לא על העמידה (ז). והיינו טעמא דבעמידה מותר אבל לא בישיבה כדאמר ר"ש בן אליקים בשילהי פירקין ו) גבי שביעית: (חס"ר כא"ן) **שהרי עומד ואוכל.** גזירה שמא ישהא בישיבה מרובה והוי הנאת חולה. וא"ת נגזור בעמידה כי היכי דגזרינן התם בעמידה הא לא קשה דאילו התם (ח) גזרי' בעמידה אבל הכא דלא מטיא ליה הנאה בעמידה ליכא למיגזר שמא ירבה בעמידה אבל לא בישיבה שנוח לו לזה לישב גזירה שמא ישהא בישיבה: **לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר.** (ט) וכשאין נוטלין שכר על העמידה ולהכי מותר בעמידה דהא לאו מן חיותיה נדר כדאמר לקמן ז) כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה ולהכי מותר: **הא אפשר בעמידה.** מבקרו בעמידה דמהא לא אדריה (י) אבל בישיבה אדריה: **חלה הוא.** המדיר מותר לבקרו: **חלה בנו.** (כ) מודר שואלו בשוק על עסקי בנו: **היינו דשני בין הוא לבנו.** דאילו בשחלה הוא מותר ליכנס לשם דהא לא אדריה מן חיותיה אבל כשחלה בנו אינו נכנס לבקרו דהא ליכא חיותא דמדיר: **אלא לשמואל דאמר כו' מאי שנא הוא.** דמותר ומ"ש בנו דאסור הא בעמידה ליכא הנאה כלל אלא ודאי בנכסי חולה אסורין על המבקר מיירי וכדעולא וקשיא לשמואל: **אמר לך שמואל כו' וברייתא.** מודינא דהכי הוא כדמוקי לה עולא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מיהו בהא פליגנא עליה דאיהו מוקי לה בעומד אבל לא ביושב דהא אפשר בעמידה ואנא אמינא דברייתא אפי' יושב שפיר דמי דאמר דלא אדריה מן חיותיה ל"ש עומד ול"ש יושב ודיקא נמי מדקתני סתמא חלה הוא נכנס לבקרו אפי' יושב: **מאי פסקא.** דמתני' בשנכסי מבקר אסורין על החולה:

ר"ן

אי בשנכסי מבקר אסורין על החולה אפילו יושב נמי. דעומד מאי טעמא שרית ליה משום דמבקר מצוה דנפשיה עביד ונהי דחולה מתהני ממילא שרי וכיון שכן אפילו יושב נמי אית לך למישרי מהאי טעמא: **ואי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפילו עומד לא.** שהרי נהנה בדריסת הרגל ומשום מצוה לית ליה לאתהנויי מאיסורא: **דאפי' במקום שנוטלין שכר על הישיבה וכו'.** נ"ל דה"פ דאיכא דוכתי שהחמירו על עצמן שלא ליטול שכר אפי' מישיבה אע"פ שהוא מותר משום דמצות ביקור די לה בעמידה ואפ"ה כדי שלא יבאו ליטול שכר על העמידה החמירו על עצמן שלא ליטול שכר אף על הישיבה ובאותן מקומות בין עומד בין יושב שרי דישיבה נמי לדידהו מצוה אלא אפי' במקום שאין מחמירין על עצמן אפ"ה על העמידה לא שרי להו למשקל ומש"ה פסיק תנא ותני נכנס לבקרו עומד בכולהו דוכתי דמצוה קעביד ואידך ממילא מתהני אבל לא יושב בכולהו דוכתי דמקום שאין מחמירין על עצמן בישיבה ליכא מצוה ונמצא חולה חייב בשכרו וכשאינו נוטל ממנו כלום נמצא מהנהו: **ואי בעית אימא כדאמר ר' שמעון בן אליקים.** לקמן בפרקין (דף מג:). וה"ק דינא דמתניתין בכולהו דוכתי איתיה ואפילו במקום שאין נוטלין שכר לא על העמידה ולא על הישיבה ונהי דבההוא דוכתא מדינא בין עומד בין יושב שרי אפי' הכי גזרינן שמא ישהא בישיבה יותר מכדי הצורך ובכי האי גוונא בכולהו דוכתי לית להו למעבד הכי בלא אגרא אבל בעמידה לא גזרינן שמא ישהא דכיון שאתה מצריכו לעמוד אית ליה היכירא משא"כ בההיא דר"ש בן אליקים כמו שנפרש עלה דההיא בס"ד: **עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר.** וכ"ת א"כ אפי' עומד ליתסר משום דלא אדריה מן חיותיה כלומר דמסתמא חולה כי אדריה למבקר לא אדריה במילתא דצריכא ליה כי הכא שהחולה נהנה ממנו בביקורו. ואיכא נסחי דגרסי וכגון דלא אדריה מן חיותיה ולהך נסחא נמי לאו דבעי דאמר הכי בפירוש אלא דסתמא דמילתיה הכי איתא והכי מוכחא הך מיתיבי דמייתי בסמוך: **מיתיבי חלה הוא נכנס לבקרו כו'.** היינו דשאני בין הוא לבנו דחלה הוא נכנס לבקרו משום דמסתמא מן חיותיה לא אדריה וחלה בנו שואלו בשוק אבל אינו מותר ליכנס לביתו דאפשר דאפילו מן חיותיה דבריה אדריה. והא מוכחא דכי אמרינן מן חיותיה לא אדריה מסתמא הוא דאמר הכי אף על גב דלא פריש דאי בעינן דפריש אכתי קשיא לעולא מ"ש הוא ומ"ש בנו אי פריש בתרווייהו שרי ואי לא פריש בתרווייהו אסור אלא ודאי בסתמא עסקינן וסתם הוי כמפרש לגבי דידיה אבל לא לגבי דבריה: **אלא לשמואל דאמר בשנכסי מבקר אסורין על החולה מ"ש הוא ומ"ש בנו.** כלומר דאדרבה בבנו שרי טפי שאינו מודר ממנו ואי מודר נמי מבנו מ"ש הוא ומ"ש בנו בתרווייהו אית לן למימר נכנס לבקרו עומד: **אמר לך.** שמואל אין ודאי דברייתא מתוקמא בשנכסי חולה אסורין על המבקר דמודינא בטעמא דידך דמסתמא מחיותיה לא אדריה ואמינא נמי טפי מינך דאפילו מישיבה לא אדריה ומשום הכי לא מצינא לאוקמי מתניתין כדמוקמית לה דהיינו בנכסי חולה אסורין על המבקר דא"ה אפי' יושב נמי שרי דישיבה נמי דמבקר חיותיה דחולה הוא ולא אדריה: ולענין הלכה קיימא לן כשמואל דכיון דרבא מפרש מילתיה ואמר דמתני' דיקא ליה הכי הלכתא כוותיה הלכך בשנכסי חולה אסורין

על

תוספות

אפי' עומד. דקא מתהני מדריסת הרגל: **במקום שנוטלין שכר על הישיבה.** לכך אסור לבקר בחנם אבל בעמידה דאין נוטלין שכר עליה מותר בחנם דמצוה קעביד: **על העמידה לא בעי למשקל.** כיון דמצוה הוא ויש לו לעשות בחנם. על הישיבה בעי למשקל ואסור לעשות לו בחנם: **דלא אדריה מחיותיה.** כלומר היינו טעמא דעומד ואע"ג דאדריה מן ביתיה לא היה דעתו לאסור עליו ביתו לגא כאן בשביל חיותו לבקרו: **אפשר בעמידה.** והלכך בישיבה לא הוי חיותא שאפשר למבקר להיות בעמידה: **חלה בנו שואלו בשוק.** דאסור ליכנס בביתו [כיון שהדירו] וס"ד דברייתא מתפרשת כפי' דמתני': **בשלמא לעולא ניחא.** דשרי לבקרו הוא ולבנו אסור אחיותיה דבנו אדריה אלא לשמואל כי היכי דלאביו שרי בעמידה ה"נ בנו מותר בעמידה: **פסקת.** הדבר [דמתני' בשנכסי] מבקר אסור וברייתא כשחולה אסור הוה ליה לשנות התנא הברייתא בענין דמתניתין:

פירוש הרא"ש

אפי' יושב נמי. דהנאת כבוד לא חשיבא הנאה לאוסרה על החולה דמצוה קא עביד ואין החולה נהנה מדריסת הרגל אף על פי שלא נכנס להנאתו אלא לצורך החולה ואין הנאת דריסה שלו אפ"ה דבר תימה הוא לאסור דריסה זו: **ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה.** והוא עושה בחנם ומוחל לו השכר ומהנהו: **על העמידה לא בעי למשקל.** דנראה כמבזה מצות ביקור ועל (ידי) הישיבה הוא דבעי למשקל כי נוטל שכר טרחו ובטול מלאכתו: **איבעית אימא גזירה שמא ישהא בישיבה.** וכשנכסי מבקר אסורין על החולה ואין נוטלין שכר לא על הישיבה ולא על העמידה ואם ישהא בישיבה איכא הנאה מרובה לחולה וצריך ליתן שכר למי ששהה אצלו כל כך: **בשנכסי חולה אסורין על המבקר ולא אדריה מחיותיה.** ולא היה בדעתו שלא יהנה ממנו בדבר שחיותו תלויה בו דהיינו ביקור חולה כי החולה נהנה מכל אדם המבקרו אבל שאר חיי נפש כגון אכילה ושתיה אינו יכול לקבל ממנו: **היינו דשאני בין הוא לבנו.** דמחיות בנו אדריה: **מ"ש הוא ומ"ש בנו.** למה לא יבקרנו מעומד הא מצוה קעביד וגם אין הנאתו אסורה על החולה: **מאי פסקא.** שדרך הברייתא לשנות בענין זה והמשנה בענין זה:

מסורת הש"ס

א) [נראה מיותר], ב) מכאן שייך לעיל סוף העמוד, ג) [גיטין יב.], ד) [ע"כ שייך לעמוד הקודם], ה) [מכאן חוזר לריש העמוד], ו) [דף מג:], ז) [דף מ.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' כדרבי שמעון בן אליקים. נ"ב סוף דף מג ע"ב: (ב) רש"י ד"ה אפילו עומד נמי לא: (ג) ד"ה ואין נוטלין שכר על העמידה וכו' שם המבקר מודר היה שוכרו ומהנהו: (ד) ד"ה על העמידה וכו' דכך הוא המנהג בכל מקום: (ה) ד"ה ואיבעי' אימא הד"א עם ד"ה גזירה וכו' הכא נמי גזירה שמא ישהא וכו' אגב דאכיל שהייה תמן אע"ג דקאי אבל הכא דלא אכל לא שהה תמן וקאי לא מצאתי יותר מזה הלשון וזהו לשון אחר למנחרותא כצ"ל ותיבות משום הכי ותיבות אמר ליה נמחק: (ו) ד"ה אפי' עומד נמי דהא: (ז) ד"ה מאי פסקא וכו' על העמידה הס"ד ואח"כ מ"ה ואב"א היינו טעמא וכו' גבי שביעית הס"ד ואח"כ מ"ה גזירה שמא ותיבות חסר כאן שהרי עומד ואוכל נמחק: (ח) בא"ד דאילו התם לא גזרינן בעמידה אלא משום שהרי עומד ואוכל אבל הכא דלא מטיא: (ט) ד"ה לעולם בשנכסי חולה אסורים על המבקר ולהכי מותר בעמידה כצ"ל ותיבות וכשאין נוטלין שכר על העמידה נמחק: (י) ד"ה הא אפשר בעמידה מבקרו בעמידה דמהא לא אדריה שאין נוטלין שכר על העמידה אבל בישיבה אדריה הס"ד: (כ) ד"ה חלה בנו של מדיר וכו' בנו הס"ד ואח"כ מ"ה שפיר. היינו:

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ו מהל' נדרים הל' ח סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף ד: